

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ КОЛЕДЖ»

ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЗАГАЛЬНОЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ЦВНЗ «Фінансово-правовий коледж»
Тамара ГУБАНОВА
30 » серпня 2024 _ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕТИКА ЮРИСТА

для здобувачів освіти

галузь знань 08 Право
спеціальність 081 Право
освітньо-професійний ступень фаховий молодший бакалавр

освітньо-професійна програма Право
вид дисципліни Нормативна (ОК 8)

Форма навчання	Денна
Навчальний рік	2024/2025
Семестр	Третій
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

Викладач: Рибак Олена Анатоліївна

Затверджено: На 2024 /2025 н.р. Протокол педагогічної ради №8/1 від 30.08.2024 р.

Пролонговано: На 20_ /20_ н.р. Протокол педагогічної ради № від . . 20 р.

КИЇВ – 2024

Розробники:

Рибак Олена Анатоліївна,

Кандидат історичних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова циклової комісії загальноюридичних
дисциплін

_____ (Андрій Гавловський)

(підпис)

Протокол № ____ від «____» _____ 2024
р.

Схвалено методичною радою ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»

Протокол № 8/1 від «30» серпня 20__ року

Голова методичної ради _____ (О.А. Павленко)

(підпис)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни « Етика юриста» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра, спеціальності «Право».

«Етика юриста» є самостійною навчальною дисципліною, оволодіння якою студентами-юристами є важливою передумовою реалізації їх можливостей і потенціалу у професійній діяльності. « Етика юриста» покликана дати можливість майбутнім фахівцям познайомитися з етичними особливостями юридичної діяльності, залучитися до фундаментальних професійних моральних цінностей, засвоїти вимоги до професійних якостей, отримати цілісне уявлення про важливі практичні аспекти юридичної діяльності, норми поведінки правників, які визначають моральні засади взаємовідносин «юрист-юрист», «юрист-клієнт», «юрист-громадськість».

Вивчення дисципліни сприяє оволодінню базовими теоретичними знаннями та навичками практичної поведінки в правовому середовищі; формуванню у студентів позитивної правосвідомості, правової активності, активної політичної і громадської позиції; усвідомленню студентами незаперечної цінності прав та свобод людини і громадянин.

1. Метою цієї дисципліни є формування у майбутніх фахівців моральної свідомості у сфері правознавства, перетворення професійних моральних цінностей у стійкі переконання і мотиви поведінки, пробудження почуття відповідальності за самовдосконалення, розвитку уміння орієнтуватися у світі людських відносин з позицій гуманізму.

2. Завдання, які поставлені під час вивчення професійної етики юриста, полягають у розкритті поняття та видів юридичної етики; визначенні співвідношення права та моралі; поняття суспільної моралі й особливості регулювання суспільних взаємовідносин у сфері захисту суспільної моралі в Україні й інших країнах Європи.

3. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- основні категорії юридичної етики, що мають важливе значення;
- місце етики в загальній системі професійної культури правника;
- особливості морального регулювання суспільних відносин, що виникають під час здійснення правниками різних видів професійної діяльності;
- специфіку взаємодії морального та правового регулювання діяльності юриста;
- сучасні вимоги до юриста і в чому полягає його основний моральний обов'язок;
- моделі прийняття етичного управлінського рішення;
- правила ведення ділової комунікації і ділового етикету.

4. Студенти повинні вміти:

- реалізовувати етичні норми у процесі здійснення юридичної діяльності;
- виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми етичного характеру, що виникають у роботі правників;
- критично оцінювати власну позицію щодо розуміння справедливості, відповідальності, закону, професійної честі;
- виховувати в собі стійке неприйняття аморальної альтернативи в будь-якій ситуації.

Анотація. Етика юриста сприяє формуванню у здобувачів фахової передвищої освіти системи знань про професійну етику юриста, набуття ними основних умінь здійснення аналізу основних юридичних професій, визначення місця професійної етики в системі юридичних наук.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання			
---------------------------	--	--	--

(1 - знати; 2 - вміти; 3 - комунікація; 4 - автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	<i>Знати: основні категорії юридичної етики, що мають важливе значення;</i>	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, підсумкова контрольна робота, тестове контрольне опитування</i>	10%
1.2.	<i>Знати: місце етики в загальній системі професійної культури правника</i>	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, підсумкова контрольна робота, тестове контрольне опитування</i>	10%
1.3.	<i>Знати: особливості морального регулювання суспільних відносин, що виникають під час здійснення правниками різних видів професійної діяльності;</i>	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, підсумкова контрольна робота, тестове контрольне опитування</i>	10%
1.4.	<i>Знати специфіку взаємодії морального та правового регулювання діяльності юриста; - сучасні вимоги до юриста і в чому полягає його основний моральний обов'язок;</i>	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, підсумкова контрольна робота, колоквиум</i>	10%
1.5.	<i>Знати сучасні вимоги до юриста і в чому полягає його основний моральний обов'язок; - моделі прийняття етичного управлінського рішення; - правила ведення ділової комунікації і ділового етикету</i>	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, підсумкова контрольна робота, колоквиум</i>	10%

2.1.	<i>Вміти</i> реалізовувати етичні норми у процесі здійснення юридичної діяльності;	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, підсумкова контрольна робота, колоквиум, розв'язання казусу</i>	10%
3.1.	<i>виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми етичного характеру, що виникають у роботі правників;</i> - ;	<i>Семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>експрес опитування, колоквиум</i>	10%
3.2.	<i>критично оцінювати власну позицію щодо розуміння справедливості, відповідальності, закону, професійної честі;</i>	<i>Семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>експрес опитування, колоквиум</i>	10%
3.3.	<i>виховувати в собі стійке неприйняття аморальної альтернативи в будь-якій ситуації.</i>	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, підсумкова контрольна робота, колоквиум, розв'язання казусу</i>	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	3.1	3.2	3.3.	3.4.
Програмні результати навчання (назва)										
РН1. Усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.			+		+		+	+	+	+
РН2. Демонструвати повагу до моральних, культурних, наукових			+	+		+		+	+	

цінностей і примножувати досягнення суспільства.										
РН3. Здійснювати вчинки відповідально та свідомо на основі етичних міркувань.	+	+		+		+		+	+	
РН4. Демонструвати навички письмової та усної професійної комунікації державною мовою, правильно вживати правничу термінологію					+	+		+	+	+
РН6. Використовувати знання сучасних інформаційних та комунікативних технологій для вирішення професійних задач.			+		+		+	+	+	+
РН9. Використовувати у професійній діяльності знання засад та інститутів галузей права національної правової системи.	+	+				+		+		+

7.1 Форми оцінювання студентів

- семестрові форми оцінювання:

- експрес опитування – від 2 до 4 балів;
- колоквіум – від 2 до 4 балів;
- розв'язання казусів (кейс-задачі) – від 8 до 10 балів;
- тестування (з набору суджень вибрати вірні) – від 6 до 7 балів;
- три модульні контрольні роботи – від 2 до 5 балів за кожну (всього: від 6 до 15 балів).

Мінімальна кількість балів, яка може бути отримана студентом за відповідними формами оцінювання, складає 24 бали, а максимальна - 40 балів. При фактичному перевищенні максимальної кількості балів, отриманої студентом за семестровими формами оцінювання (>40 балів), кількість балів, які виставляються за результатами семестрових форм оцінювання, складає 40 балів. У разі, якщо студенту за семестровими формами оцінювання виставлено менше 24 балів, то він не допускається до складання іспиту.

- підсумкове оцінювання:

письмовий залік

	ЗМ1	ЗМ2	залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	12	12	36	60
Максимум	20	20	60	100

Підсумкова оцінка є сумою балів, виставлених студенту за результатами семестрових форм оцінювання та оцінки за іспит (балів, отриманих на іспиті).

Максимальна підсумкова оцінка за дисципліну може становити 100 балів. Студент може отримати на іспиті максимально 60 балів. Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за залік не може бути меншою 36 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 36 балів, останні не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час семестру), у відомості в колонці «бали за іспит» ставиться «0», а в колонку «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру.

7.2 Організація оцінювання:

Види поточного контролю обираються викладачем, який веде семінарські заняття, за погодженням з лектором та у відповідності з даною програмою. Видами поточного контролю можуть бути: експрес опитування, колоквіум, розв'язання казусу (кейс-задача), тестування (з набору суджень вибрати вірні), модульні контрольні роботи.

При поточному контролі під час семінарських занять оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований студентом у відповіді, активність при обговоренні питань семінарського заняття, систематичність роботи на заняттях, результати виконання домашніх завдань.

Викладач, який проводить семінарські заняття, виставляє у визначений термін кількість набраних з поточного контролю балів і заносить їх у відповідні документи обліку успішності студентів.

У випадку відсутності студента на семінарському занятті з поважних причин, він може відпрацювати пропущене заняття в позааудиторний час (час консультацій викладача), шляхом усного опитування, розв'язування казусів. Пропущене заняття може бути відпрацьоване не пізніше двох тижнів з дати завершення дії поважних причин. За невідпрацьовані заняття бали не нараховуються.

Дисципліна викладається у одному семестрі (ЗМ 1 та ЗМ 2). За 10 днів до початку екзаменаційної сесії у кожному з семестрів викладач, який веде семінарські заняття, припиняє приймати відпрацювання. Заняття, пропущені та не відпрацьовані студентом у першому семестрі, не допускаються до відпрацювання в другому семестрі.

Для студентів, які за семестровими формами оцінювання отримали кількість балів, яка є меншою мінімальної кількості балів (<24 балів), проводиться додаткова заключна контрольна робота з питань, необхідних та достатніх для отримання допуску до іспиту. Обсяг та зміст заключної контрольної роботи визначається викладачем залежно від рівня успішності студента (наприклад, кількості набраних балів протягом семестру; кількості пропущених занять і їх питомої ваги у загальній кількості занять; тем, з яких неотримано оцінку або отримано недостатню кількість балів; невідпрацьованих занять тощо).

Результатом проведення заключної контрольної роботи може бути: (1) допуск до заліку з виставленням студентові 24 балів, як оцінки за семестровими формами оцінювання; або (2) недопуск до заліку з виставленням студентові лише тих балів, які він набрав за семестровими формами оцінювання (без врахування результатів заключної контрольної роботи).

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій, семінарських занять та самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.			
Тема 1 Введення в етику. Етика як філософське вчення про мораль і моральність.	4	4	4
Тема 2 Проблема життя і смерті; добра і зла як об'єкти етичного аналізу.	2	2	4
Тема 3 Юридична етика: поняття, структура, види, джерела.	4	4	4
Тема 4 Історія юридичної етики в Україні	4	4	4
Тема 5 Міжнародне визнання юридичної етики.	2	2	4
Підсумкова модульна контрольна робота.	2		
Змістовий модуль 2			
Тема 6 Моральна культура юриста.	2	2	4
Тема 7 Етика слідчого.	2	2	4
Тема 8 Судова і адвокатська етика.	2	2	4
Тема 9 Судовий етикет. Етика судових промов.	2	2	4
Тема 10 Деформації моральної і професійно-правової свідомості у працівників юридичних професій.	2	2	4
Підсумкова модульна контрольна робота.	2		
Всього 90 Формування у здобувачів фахової передвищої освіти системи знань про професійну етику юриста, набуття ними основних умінь здійснення аналізу основних юридичних професій, визначення місця професійної етики в системі юридичних наук.	30	26	34

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінари – **26 год.**

Самостійна робота - **34 год.**

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Етика як філософське вчення про мораль і моральність.
2. Предмет і сутність етики.
3. Етичні системи та їх різноманіття.
4. Сутність морального вчинку.
5. Свобода морального вибору.
6. Поняття професійної етики.
7. Відмітність понять «мораль» і «моральність».
8. Правила професійної етики.
9. Юридична етика як соціальне явище.
10. Етика у професії юриста.
11. Структура, види і норми юридичної етики.
12. Призначення юридичної етики.
13. Етичні принципи діяльності суддів, слідчих і адвокатів.
14. Офіційна етика.
15. Корпоративна етика.
16. Традиційна етика.
17. Корпоративне регулювання етичних взаємин.
18. Юридична етика в Україні за часів Російської імперії.
19. Умови, що сприяли виникненню і розвитку етики в Російській імперії.
20. Видатні діячі Російської імперії: С. І. Зарудний, А. Ф. Коні, С. А. Андрієвський, О. Я. Пассовер.
21. А. Ф. Коні — основоположник судової етики в Російській імперії.
22. Роль української інтелігенції у перетворенні судової системи в Росії XIX ст.
23. Юридична етика в Україні сталінського періоду.
24. Юридична етика в Україні радянського періоду.
25. Юридична етика в Україні до прийняття Конституції України 28.06.96.
26. Юридична етика у суверенній Україні після прийняття Конституції України.
27. Вплив документів ООН на розвиток юридичної етики і юридичної деонтології у світі й в Україні.
28. Декларації прав людини в розвитку юридичної етики. Деонтологічний кодекс Європейського співтовариства (Страсбург, жовтень 1988 р.) та його характеристика. Документи Міжнародної асоціації юристів щодо питань юридичної етики і юридичної деонтології.
29. Документи Європейського співтовариства про питання юридичної етики і юридичної деонтології. Міжнародні правові документи, до яких приєдналась Україна. «Стандарти незалежності юридичної професії МАЮ» (Нью-Йорк, вересень 1990 р.).
30. «Основні положення про роль адвокатів», прийняті на восьмому Конгресі ООН щодо запобігання злочинності (Нью-Йорк, серпень 1990 р.)
31. Елементи структури культури особистості юриста.
32. Переконавання як один з елементів культури юриста.
33. Знання, вміння і навички як сукупність здібностей людини.
34. Сутність поняття «професійна культура юриста».
35. Принципи професійної культури юриста.
36. Гуманізація юридичної діяльності.
37. Духовна культура юриста.
38. Національна культура юриста.
39. Політична культура юриста.
40. Педагогічна культура юриста.
41. Моральні норми: абсолютні та відносні, їх характеристика.
42. Моральні норми в юридичній діяльності.
43. Моральна свідомість.

44. Культура почуттів. Формування культури моральних почуттів.
45. Культура етичного мислення.
46. Правова культура юриста.
47. Складові культури правника.
48. Принципи правової культури правника.
49. Професійна юридична практика.
50. Історичне призначення судової діяльності.
51. Моральні витоки судочинства.
52. Етика судового процесу.
53. Етика допиту в судовому засіданні. Етика відносин учасників судового процесу.
54. Етика судового рішення. Етика позасудової поведінки.
55. Правові етичні основи адвокатської діяльності в Україні.
56. Етика угоди про надання юридичної допомоги.
57. Етика прийняття адвокатського доручення на ведення справи.
58. Сутність і значення інституту адвокатської таємниці.
59. Етика захисту на досудовому слідстві.
60. Поняття етикету як складової етики.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛКУ

1. Об'єкт, предмет і структура етики як науки про мораль.
2. Основні категорії етики.
3. Історичний розвиток етичної думки.
4. Розвиток української етичної думки.
5. Взаємозв'язок етики та культури суспільства.
6. Зв'язок та співвідношення «Етики загальної» і «Етики професійної».
7. Співвідношення понять «етика», «мораль», «моральність».
8. Мораль як важливий елемент гуманізації людини і суспільства.
9. Парадоксальність моралі. Співвідношення цілей і засобів у моралі.
10. Світоглядне і регулятивне значення антитези життя і смерті в моралі.
11. Сенс життя і щастя.
12. Самогубство як втрата особистістю сенсу життя.
13. Моральне зло, його походження та сутність.
14. Насильство як загроза життю, гідності і свободі людини.
15. Дуалізм насильства.
16. Етика ненасильства: її мета, межі і суперечності. Етико-правовий статус смертної кари.
17. Добро - провідна ідея моральної свідомості.
18. Конфуцій, Лао-Дзи, Будда, Мухамед та Ісус Христос про сенс життя і смерті людини та заборону насильства.
19. Моральні заповіді в буддизмі, ісламі та християнстві.
20. Природа та сутність моралі.
21. Структура і функції моралі.
22. Розвиток моральної свідомості особистості й суспільства. Системи морального світогляду.
23. Мораль і право. Їх єдність та відмінність.
24. Специфіка моралі і права як способів інституційної регуляції.
25. Інституційна професійна етика, її співвідношення з мораллю і правом.
26. Мораль як соціальне та позасоціальне явище.
27. Моральний обов'язок і обов'язки, сором і совість, честь і гідність у професійній діяльності юриста.
28. Поняття та види професійної етики.
29. Юридична етика як наука про моральні засади професійної діяльності юристів.
30. Зміст, види, завдання та джерела професійної етики юриста.
31. Основні моральні цінності в професії юриста.
32. Структура, види і норма юридичної етики.
33. Особливості професійної етики юриста та її моральне значення.
34. Правові дії та юридична діяльність (порівняльна характеристика застосування правових засобів та процедур у юридичній та неюридичній сферах).
35. Система юридичної діяльності (суб'єкт, об'єкт, засоби, форми, методи).
36. Специфіка службового і морального обов'язку юриста.
37. Юридична етика та юридична деонтологія: загальне й особливе.
38. Професійно-етичні кодекси юристів.
39. Моральна культура та етикет юриста.
40. Юридичний етикет, етична та естетична складові етикету юриста.
41. Види, особливості та принципи юридичного етикету. Основи ділового етикету.
42. Етика ділового спілкування (кадрова бесіда, співбесіда, дисциплінарна бесіда, нарада).
43. Технологія ділових телефонних бесід, ділова кореспонденція, ділові переговори.
44. Судова етика в Україні періоду Російської імперії.
45. Юридична етика в Україні радянського періоду.
46. Юридична етика в суверенній Україні.
47. Міжнародне визнання юридичної етики.

48. Світоглядні передумови сучасної юридичної етики.
49. Моральні основи Конституції України, матеріального і процесуального права.
50. Проблема розумового і морального начал людини у творчості Ісаї Копинського.
51. Особливості козацької етики.
52. Морально-правові основи слідчої діяльності.
53. Загальні моральні вимоги до діяльності слідчого та судового експерта.
54. Моделі професійно-етичної поведінки слідчого.
55. Етика проведення слідчих дій.
56. Моральна цінність права на захист від обвинувачення.
57. Форми неетичної поведінки у професійній діяльності слідчого.
58. Етичні вимоги при проведенні окремих слідчих дій.
59. Етичні постулати роботи слідчого зі свідками.
60. Етика попереднього слідства.
61. Моральні вимоги до діяльності судової влади.
62. Роль судді у забезпеченні етичного характеру розгляду справи.
63. Кодекс суддівської етики.
64. Моральні основи процесуальної діяльності прокурора.
65. Адвокатська етика як складова частина судової етики.
66. Основні етичні цінності і принципи професії адвоката.
67. Адвокатська таємниця.
68. Правила збереження професійної таємниці.
69. Професійна свідомість і професійна солідарність адвокатів.
70. Моральний сенс і зміст професійної діяльності прокурора.
71. Предмет і види судових промов.
72. Засади і функції судових промов.
73. Етичне значення судових дебатів.
74. Етика обвинувачувальної промови прокурора та етика промови захисника.
75. Особливості підготовки судової промови.
76. Судовий етикет.
77. Етичні аспекти діяльності юриста в комерційній організації.
78. Етика промови захисника-адвоката.
79. Поняття професійно-моральної деформації.
80. Структура професійно-моральної деформації.
81. Специфіка моральних проблем у професійній діяльності юристів та шляхи їх вирішення.
82. Причини виникнення професійно-моральної деформації юриста.
83. Основні ознаки професійно-моральної деформації юриста.
84. Професійно-моральні деформації свідомості працівників судової системи, прокуратури, органів внутрішніх справ та шляхи їх подолання.
85. Правовий нігілізм та негативно-правовий радикалізм у професійно-етичній деформації юристів.
86. Місце спекулятивно-правового популізму та морально-правового конформізму у професійно-етичній деформації юристів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аболіна Т. Г. Прикладна етика [Електронний ресурс] / Т. Г. Аболіна. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/26043-61-profesy-na-dyalnst-sotsologa-v-kontekst-aktualzatsprofesy-na-etiki.html>.
2. Алексеева Ж. М. Образ юриста в сучасній європейській культурі : дис. канд. юрид. наук : 12.00.12 / Алексеева Жанна Миколаївна. – Київ, 2008. – 169 с.
3. Андрос Є.І. Бівалентність людського ества та проблема метафізичного зла.// Грані людського буття: Позитивні та негативні виміри антропо-культурного. – К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2010. – С.6-86.
4. Вовк В.М., Кравець В.М., Симон Ю.С. та ін. Словник основних термінів з філософських дисциплін. – К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2006. – 120 с.
5. Герасіна Л.М. Проблеми правової конфліктології: феноменологічний, гносеологічний та праксеологічний аналіз. – К.: Право, 2004. – 112с.
6. Гошовський Я. Ресоціалізація депривованої особи: Монографія. – Дрогобич: Коло, 2008. – 480 с.
7. Гребеньков Г. В., Фіолевський Д. П. Юридична етика. — К.: Алерта, 2004. — 209 с.
8. Деонтологічний кодекс (Кодекс правил здійснення адвокатської діяльності адвокатів ЄС, прийнятий делегацією 12-ти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1998 року).
9. Закон України «Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ» від 22.02.2006 р. № 3460-IV.
10. Етичний кодекс працівника органів внутрішніх справ України (схвалений колегією ВС України 5 жовтня 2000 року № 7 км/8).
11. Етика: Навч. посібник / В. О. Лозовий, М. І. Панов, О. А. Стасевська та ін.; за ред. проф. В. О. Лозового. – К., 2004.
12. Етика ділового спілкування: Курс лекцій // за ред Чмут Т.К.- 2-ге вид.– К., 2003.
13. Етос і мораль у сучасному світі/Від. ред. Малахов В. – К., 2004.
14. Кодекс професійної етики суддів, прийнятий 24.10.2002 V з'їздом суддів України // Вісник Верховного Суду України. - № 5. - 2002. - С 24.
15. Конституція України від 28 червня 1996 року. Офіційний текст. – К., 2006. – 46с.
16. Лазор О.Д., Лазор О.Я. Державна служба в Україні: навч. посіб. / Львівський регіональний ін-т держ. управління Національної академії держ. управління при Президенті України. — Вид. 3-тє, доп. і переробл. — К.: Дакор, 2009. — 560 с.
17. Лозовой В. О., Петришин О. В. Професійна етика юриста. — Хар-ків.: Право, 2004. — 170 с.
18. Лютий Т.В. Маргінальність у людському бутті.// Грані людського буття: Позитивні та негативні виміри антропо-культурного. – К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2010. – С.217-233.
19. Малахов В. А. Етика: Курс лекцій: Навч. посіб. – 3-тє вид. – К., 2001.
20. Міжнародні правові акти щодо діяльності юристів // Юридичний вісник України. — 2002. — № 40.
21. Морально-професійні кодекси юристів України. Основні засади професійної етики юристів України // Юридичний вісник Украї-ни. — 2001. — № 23. — С. 18–20.
22. Ортинський В.Л., Бліхар В.С., Гетьманчук М.П., Ряшко В.І., Штангерт М.Й. Професійна етика та культура поведінки працівника органів внутрішніх справ України: метод. посіб. для працівників ОВС / Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. — Л.: ЛьвДУВС, 2009. — 128 с.
23. Основи професійної етики та естетичної культури: до проведення масових заходів та спортивних змагань: Навч. пос./ За заг. ред. Петрової Г.М., Кумеди Т.А. – К.: КНТ, 2012. – 192 с.

24. Основні засади професійної етики юристів України: Затверджені V з'їздом Спілки юристів України // Юридичний вісник України (Інформ.-правовий банк). — 2001. — 9 — 15 червня (№ 23). - С 18 – 20.
25. Основні принципи незалежності судових органів (схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року) // Юридичний вісник України. - 2002. - № 40. - С 7.
26. Подкопаєв С. Етичні засади суддівської поведінки: проблеми нормативного регулювання [Електронний ресурс] / С. Подкопаєв // Юридичний журнал. – 2006. – № 2. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2145>. – Назва з екрана.
27. Правила адвокатської етики // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2012.
28. Притика Д. Судова незалежність: етика і проблеми корупції // Право України. - 2000. - № 6. - С 3-5, 9.
29. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закон України від 5.07.2012. // Відомості ВВР. - 2012. - №39. – С.62.
30. Сливка С. Юридична деонтологія. — К.: Атіка, 2003. — 319 с.
31. Сливка С.С. Правнича деонтологія. Підручник. Вид. 2-е, перероб. і доп. / Сливка С.С. — К.: Атіка, 2007. — 320с.
32. Стандарти незалежної юридичної професії міжнародної асоціації юристів. Прийняті у травні місяці 1990 року.
33. Тарасова Н.Ю. Соціальна справедливість як чинник соціокультурної ідентифікації суспільства// Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральнісної особистості: Матеріали ХХVII Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: ППШ «Наука і освіта», 2010. – С. 114-116.
34. Тимченко В. М. Золоте правило моральності: від Ісуса до Рікбора // Практична філософія. – № 3 (21). – 2006. – С.20-26.
35. Ткаченко В.Д., Погребняк С.П., Лук'янов Д.В. Юридична деонтологія. Підручник / Ткаченко В.Д., Погребняк С.П., Лук'янов Д.В. – Х., 2006. – 256с.
36. Токарчик Р. Юридична етика. – К.: Таксон, 2009. – 356 с. 6.
37. Тофтул М.Г. Етика: підручник / М. Г. Тофтул. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. — 448 с.
38. Фіолевський Д.П. Юридична етика. – К.: Алерта, 2011. – 288 с.
39. Чумак А. Л. Етичні кодекси в контексті соціокультурної динаміки : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.07 / Чумак Анна Леонідівна. – Київ, 2007. – 176 с.